

ქეთევან მესხიძე*

აშშ-კანადას შორის დაპირისპირება: პოლიტიკური თამაში დიდი ტახტით, როგორც პირველი გასროლა ჩუმი ომის დასაწყისში

I. შესავალი

შეერთებულ შტატებსა და კანადას შორის დაწყებული ამ ახალი კონფლიქტის არსისა და სიღრმის გასაგებად, ჯერ უნდა გავთავისუფლდეთ ილუზიისგან იმასთან დაკავშირებით, რომ შეერთებული შტატები და კანადა „ტყუპებია“, რომელთაც მხოლოდ წარმოსახვითი ხაზი ჰყოფს. დიახ, ისინი იზიარებენ კულტურას, საზღვრებს, ბიზნესს, ხუმრობებსაც კი, მაგრამ არა – ამბიციებს. კანადა ყოველთვის იყო თავისი თვითმყოფადობის, მდგრადობის, მულტიკულტურული იდენტობისკენ მიმართული ქვეყანა. შეერთებული შტატები, პირიქით, ექსპანსიონისტური სახელმწიფოა, რომლის ისტორია ტერიტორიული, ინდუსტრიული და იდეოლოგიური დაპყრობების ჯაჭვზეა აგებული და როდესაც დიდი შესაძლებლობების ქვეყნის შიდა რესურსები არ არის საკმარისი, ქვეყნის გარეთ იწყებს ყურებას. ნავთობის, ბუნებრივი აირის, მინერალებისა და უპირველეს ყოვლისა, ტბის ორი მილიონი გიგანტური მარაგით, კანადა არ არის უბრალოდ ქვეყანა, ის საცავია, ღია საცავი, სადაც შეღწევა აქამდე ვერავინ გაბედა, მაგრამ ტრამპი ბედავს.

პირველი ნიშანი იმისა, რომ რაღაც შეიცვალა, მოვიდა არა ტანკებით, არამედ ტარიფებით. მან დაიწყო იქიდან, საიდანაც ყოველთვის იწყებს – ფულით. პირველი დარტყმა მიაყენა ვაჭრობას. შემოიღო მაღალი ტარიფები მანქანებზე, ფოლადზე, ალუმინისა და სოფლის მეურნეობის პროდუქტებზე, რასაც სტანდარტული ახსნა მოუძებნა – ამერიკული ინდუსტრიის დაცვა. მაგრამ სამიზნე მოულოდნელი აღმოჩნდა, – კანადა, მეგობარი, რომელიც ყურადღებას არ ითხოვს, მაგრამ ყოველთვის იქ არის, სადაც საჭიროა, თავდაცვის შესახებ შეთანხმებებიდან დაწყებული, საერთაშორისო მისიებით, მილიარდიანი სავაჭრო გარიგებებით თუ კრიზისის დროს დახმარებით დამთავრებული. მაგრამ უეცრად ეს მეგობარი მოწინააღმდეგედ გადაიქცა არა იმიტომ, რომ პოზიცია შეცვალა, არამედ იმიტომ,

* დავით აღმაშენებლის სახელობის საქართველოს ეროვნული თავდაცვის აკადემიის ასოცირებული პროფესორი, <https://orcid.org/0009-0000-0640-2914>

რომ ზედმეტად სასარგებლო გახდა. რადგან ახლა მისი რესურსები ნიშნავს ხსნას, შვებას იმ იმპერიისთვის, რომელსაც სწყურია. დიახ, წყურვილის გრძნობას. როგორც პირდაპირი, ისე გადატანითი მნიშვნელობით. რადგან ის, რაც ვაშინგტონსა და ოტავას შორის ხდება, არ არის მხოლოდ პოლიტიკური ან ეკონომიკური დავა. ეს არის ბრძოლა გადარჩენისთვის, მარაგების, გავლენისა და წყლისთვის.

რატომ უნდა მიაყენო დარტყმა შენს ყველაზე ერთგულ მოკავშირეს? პასუხი ამ კითხვაზე შესაძლოა მდგომარეობდეს დამოკიდებულების ბუნებაში. კანადა დიდად დამოკიდებულია შეერთებულ შტატებზე. მისი ექსპორტის დაახლოებით 75% სწორედ სამხრეთ მეზობლისკენ მიემართება და ეკონომიკა დიდწილად სწორედ ამ პარტნიორობის გარშემო ტრიალებს. ტრამპმა ეს იცის და მთელი ცხოვრების მანძილზე ისწავლა დამოკიდებულების იარაღად გამოყენება. ეს არ არის ომი ბრძოლის ველზე. ეს არის მოხრჩობის ომი. მაგრამ საქმე ტარიფებით არ სრულდება. კულისებში გაჟონილმა ინფორმაციამ კიდევ რალაც უფრო დიდი გამოავლინა. ტრამპს სურს დიდი ტბების წყლის საუკუნოვანი შეთანხმების გადახედვა. შეთანხმებას, რომელიც 100 წელზე მეტი ხნის განმავლობაში უზრუნველყოფს პლანეტის მტკნარი წყლის ერთ-ერთი უდიდესი მარაგის სამართლიან გადანაწილებას კანადასა და შეერთებულ შტატებს შორის, ახლა საფრთხე ემუქრება¹.

კვლევის მეთოდოლოგია

თეორიული ჩარჩო

ნაშრომი დაფუძნებულია სოციალური კვლევის თვისებრივ მეთოდზე. კერძოდ, მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის მიზნით კვლევა განხორციელდა პროცესის მიდევნების, შემთხვევის შესწავლისა და თვისებრივი კონტენტ-ანალიზის მეთოდებზე დაყრდნობით.

სტატიაში წარმოდგენილია შეერთებულ შტატებსა და კანადას შორის არსებული დაპირისპირება წყლის რესურსებისთვის ნეოკლასიკური რეალიზმის ქრილში, რომლის თანახმადაც, საერთაშორისო პოლიტიკის გაგება შესაძლებელია საშინაო პოლიტიკის გააზრების საფუძველზე.² აღნიშნული თეორია სტრუქტურული რეალიზმის (ნეორეალიზმის) (საერთაშორისო სისტემის სტრუქტურა) და კლასიკური რეალიზმის ერთგავარი ნაზავია, რომელიც ყურადღებას ამახვილებს ადამიანის ბუნების ბნელ მხარეებზე.

¹ Wilson G., Trump Threatens Great Lakes Agreements between U.S. and Canada, <https://www.greatlakesnow.org/2025/03/12/trump-threatens-great-lakes-agreements-between-u-s-and-canada/> [28.04.2025]

² Mcglinchey, Walters, 2017, 15.

კლასიკურ რეალისტებსა და ნეორეალისტებს შორის ერთ-ერთი ცენტრალური განსხვავება ანალიზის დონეებშია. კლასიკური რეალიზმი უმთავრესად ეხება ადამიანის ბუნებას, ხოლო ნეორეალიზმი იკვლევს სისტემურ დონეს და აქცენტს აკეთებს სახელმწიფოთა ურთიერთქმედებაზე.³ იგი იზიარებს კლასიკური რეალიზმის ცალკეულ, ზოგად ვარაუდებს სახელმწიფოების მოტივაციასთან დაკავშირებით, თუმცა მიზნად არ ისახავს მათი ქცევის დატალურად ახსნას. ნეორეალიზმი ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ სახელმწიფოს ქცევას განსაზღვრავს საერთაშორისო სისტემის სტრუქტურა. იგი სახელმწიფოებს აწვდის ინფორმაციას კონკრეტული საგარეო პოლიტიკური გადანწყვეტილებების შედეგად მიღებულ დანაკარგებსა თუ სარგებელთან დაკავშირებით, თუმცა აღნიშნული ინფორმაციის დამუშავება და გაზომვა დამოკიდებულია იმაზე, თუ როგორ აღიქვამენ სახელმწიფოები საერთაშორისო პოლიტიკას, აგრეთვე მათ პრივილეგიებზე, იდეებსა და ეთიკაზე.

სტატიის მიზანია აჩვენოს, სისტემურ ფაქტორებთან ერთად საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიის ფორმირებაზე რამდენად ახდენს გავლენას გადანწყვეტილების მიმღები პირის (ლიდერის) სუბიექტური აღქმები. ამდენად, წინამდებარე კვლევა მიზნად ისახავს, დაადგინოს რა ძირითადმა შიდა და სისტემურმა ფაქტორებმა განაპირობა შეერთებული შტატების მიერ კანადის მიმართ აღნიშნული საგარეო პოლიტიკური გადანწყვეტილების მიღება. არსებობს ვარაუდი, რომ ეს იყო წმინდა სტრატეგიული გადანწყვეტილება, რამაც გამოიწვია ორ ქვეყანას შორის დაპირისპირება, რომელიც სულ უფრო მეტად მძაფრდება. აღნიშნული ვარაუდი დაფუძნებულია რეალისტურ თეორიაზე, რომელიც ყურადღებას ამახვილებს ძალაუფლების მაქსიმიზაციასა და პირად ინტერესებზე და კონსტრუქტივისტულ თეორიაზე, რომელიც ფოკუსირებულია ნორმებსა და იდენტობაზე.

ნეოკლასიკური რეალიზმის მიხედვით, რომელზეც სტატიაა დაფუძნებული, მხოლოდ სისტემური ან ერთეული დონის ახსნა არაა საკმარისი, აქედან გამომდინარე, იგი აერთიანებს სისტემურ ცვლადებს ერთეული დონის ცვლადებთან საგარეო პოლიტიკური არჩევანის ახსნის მცდელობისას. ამდენად, ნეოკლასიკურ რეალიზმში სისტემური სტიმულები დამოუკიდებელი ცვლადია, შიდა ფაქტორები – შუალედური, ხოლო საგარეო პოლიტიკის შედეგი – დამოკიდებული ცვლადი. ანუ ნეოკლასიკური რეალიზმი საგარეო პოლიტიკას საშინაო და საერთაშორისო ცვლადების ჩართვით იკვლევს. იგი საერთაშორისო სისტემას დამოუკიდებელ ცვლადად, პოლიტიკის კონკრეტულ შედეგს დამოკიდებულ, ხოლო საშინაო პოლიტიკას, რომელშიც იდეური ფაქტორი, ლიდერის როლი და ინსტიტუტები მონაზრება, შუალედურ ცვლადად განიხილავს, რომელიც აღნიშნული თეორიის

³ Rose, 1998, 154.

თანახმად, შესაძლოა იმავე გავლენის მქონე იყოს, როგორც საერთაშორისო სისტემა. ნეოკლასიკური რეალიზმი კონკრეტული ფენომენის ახსნა-განმარტებით კომპონენტში შიდა ფაქტორების ჩართვის აუცილებლობაზეა კონცენტრირებული იმ ვარიაციების გასათვალისწინებლად, რომელთა ახსნა რთულია მხოლოდ სტრუქტურული ცვლილებებით.

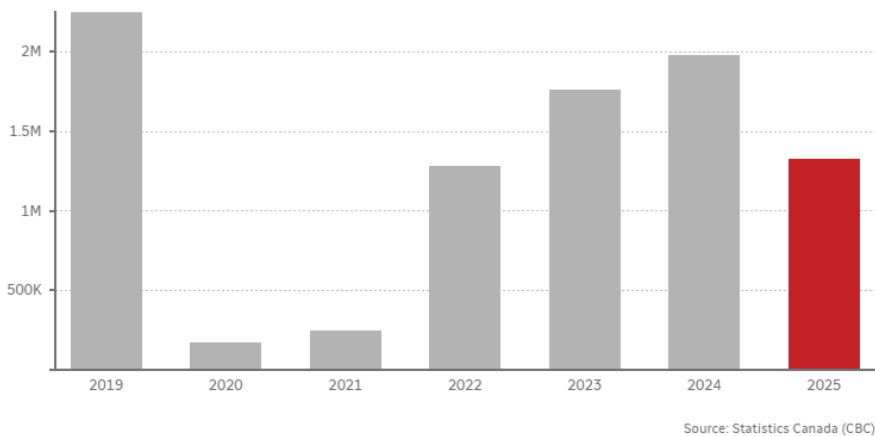
კვლევის პროცესში მეორეული სამეცნიერო-ლიტერატურული წყაროებიც გაანალიზდა, რათა შექმნილიყო ბაზისი შესასწავლ საკითხთან დაკავშირებით კვლევის გასაგრძელებლად.

II. აშშ-კანადას შორის დაძაბულობა ეკონომიკურ, პოლიტიკურ სიბრტყეზე და კონფლიქტის საშიში განზომილება

წარმოდგინეთ, – მთელი მსოფლიოს ზედაპირზე არსებული მტკნარი წყლის 20% სწორედ კანადაშია თავმოყრილი,⁴ რაც წარმოუდგენელი ღირებულების ბუნებრივ სიმდიდრეა. ახლი კი ვიღაც აცხადებს, რომ აპირებს ამ შეთანხმების დარღვევას, თითქოს ეს უბრალოდ ონკანის გადაკეტვა იყოს, რასაც შეუძლია წყლის გადაქაჩვა შეერთებული შტატების სამხრეთ-დასავლეთისკენ, სადაც უკვე წლებია გვალვა მიძინვარებს. ტრამპი აცხადებს, რომ შეუძლია უგულუბელყოს ხელშეკრულებები, საზღვრები და დიპლომატია ეროვნული საგანგებო მდგომარეობიდან გამომდინარე. და რა შეუძლია კანადას? კითხვა ჭეჭა-ქუხილივით ჟღერს კანადის პარლამენტში, რადგან პრაქტიკაში, შეერთებული შტატების მიერ შეთანხმების დარღვევის შემთავებაში, კანადას ექნება მცირე იურიდიული თუ სამხედრო ბერკეტები აღნიშნული პროცესის შესაჩერებლად. შესაძლებელია პროტესტი, საპასუხო ეკონომიკური კონტროლისძიებების შემოღება, საერთაშორისო მხარდაჭერის მოპოვება, მაგრამ წყლის გადამისამართების შეჩერება ფიზიკურად თითქმის შეუძლებელია. და სწორედ აქ იღებს კონფლიქტი საშიშ განზომილებას. რამდენადაც, როდესაც ხალხი გრძნობს, რომ ირღვევა მათი სუვერენიტეტი, განსაკუთრებით ისეთ სასიცოცხლო რესურსთან დაკავშირებით, როგორიც წყალია, რეაქცია ყოველთვის ემოციური, ფართომასშტაბიანი და ფეთქებადსაშიში ხდება. კანადელი ექსპერტები და გარემოსდამცველები უკვე საუბრობენ, რომ თუ ტრამპი ამ გეგმას განახორციელებს, ეს ანთებს გრძელ და აალებად პატრუქს. დაძაბულობა, რომელიც ჯერ კიდევ რჩება ეკონომიკურ და დიპლომატიურ სიბრტყეზე, შესაძლოა სწრაფად გადაიზარდოს უფრო სერიოზულ, ინსტინქტურ ფენომენში, რამდენადაც ხალხისთვის

⁴ McKittrick, Aliakbari, Stedman, 2018.

სასიცოცხლო მნიშვნელობის მქონე რესურსებზე თავდასხმა მათ ღირსებაზე თავდასხმას ნიშნავს. და ტრამპი არ ჩერდება. მან დაიწყო კანადის პრემიერ-მინისტრ ტრუდოს ჩრდილოეთით მდებარე დიდი ამერიკული პროვინციის გუბერნატორად მოხსენიება,⁵ ხუმრობდა მიტინგებზე, აქვეყნებდა პროვოკაციულ გზავნილებს სოციალურ მედიაში და აცხადებდა, რომ კანადას უფრო მეტი სიკეთის მოტანა შეუძლია შტატის რანგში, ვიდრე როგორც სახელმწიფოს, ერს.⁶ ერთი შეხედვით ეს უბრალო ხუმრობად გვეჩვენება, თუმცა რეალური შედეგებით, რადგან ყოველი პროვოკაცია, ეკონომიკური ზომა, თუ ფარული საფრთხე ქმნის ახალ რეალობას. ჩვენ მომსწრენი ვართ და ვაკვირდებით ამერიკის ყველაზე დიდ გეოპოლიტიკურ რეკონფიგურაციას, რომელიც რაოდენ ირონიულადაც არ უნდა ჟღერდეს, შესაძლოა პროვოცირებულ იქნეს წყლით – ყველაზე უხვი რესურსით კანადაში, რის დიდ დეფიციტს განიცდის შეერთებული შტატების სამხრეთ-დასავლეთი, რესურსით, რომელიც ყოველთვის აღიქმებოდა როგორც ბუნებრივი, მუდმივი, თავისთავად ცხადი, მაგრამ რომელიც ახლა უკვე ომის ვალუტად იქცა. ქვეყნებს შორის ნდობა განადგურდა. საცალო მაღაზიები საკუთარი თაროებიდან ამერიკულ საქონელს იღებენ.⁷ ტურიზმი ქვეყნებს შორის მკვეთრად შემცირდა,⁸ რასაც ქვემოთ მოცემული სტატისტიკური მაჩვენებლის გრაფიკული გამოსახულებაც ადასტურებს.

⁵ Murphy J., Trump Takes Jab at “Governor” Trudeau, <https://www.bbc.com/news/articles/ckgx1ezpx52o> [28.04.2025]

⁶ Gillies R., Canadian Minister Says Trump Was Joking when He Said Canada Could Become the 51st State, <https://apnews.com/article/canada-trump-tariffs-trudeau-trade-opposition-border-5d3dbbb4a701bb1676ee588bfbf2396a> [28.04.2025]

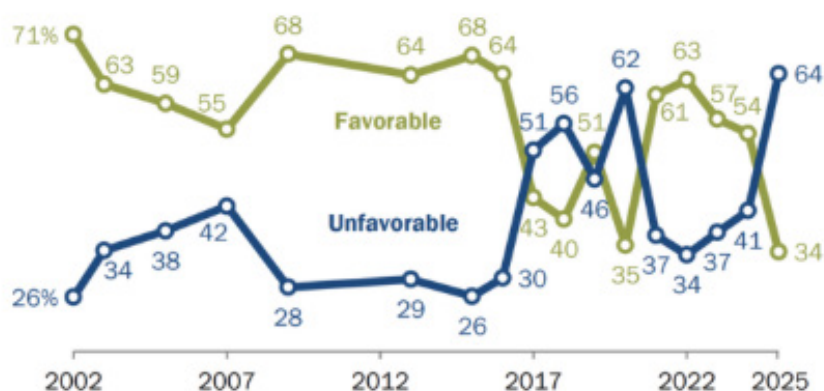
⁷ Monga V., Whalen J., After 150 Years of Friendship, the U.S. and Canada Come to Blows, <https://www.tovima.com/wsj/after-150-years-of-friendship-the-u-s-and-canada-come-to-blows/> [28.04.2025]

⁸ Rabinovitch A., Canadian Return Trips from the U.S. Fell Nearly 32% in May: StatCan, <https://globalnews.ca/news/11299943/donald-trump-tariffs-canadian-travel-to-us/> [28.04.2025]

და რაც ყველაზე საგანგაშოა, კანადის საზოგადოებრივი აზრი შეერთებული შტატების წინააღმდეგ სწრაფად იზრდება. მოსახლეობის დაახლოებით 70%-ზე მეტი აცხადებს, რომ არ ენდობა ამერიკას.⁹

Canadian views of the U.S. are among their most negative in more than 20 years of polling

% of adults in Canada who have a(n) ___ opinion of the U.S.

Source: Survey of Canadian adults conducted Feb. 19-April 15, 2025.

PEW RESEARCH CENTER

ისტორიული კავშირი იწყებს რღვევას და თუ ასე გაგრძელდა სადამდე მივა ეს ყველაფერი?

ძალა ყოველთვის არ ვლინდება ტანკებსა თუ ემოციურ საჯარო გამოსვლებში. ზოგჯერ ის დამალულია მიწის ქვეშ, ან კრისტალურად სუფთა მოედინება მთებს შორის. ზოგჯერ ქვეყნის ყველაზე ძვირფასი საგანძური არის არა ოქრო, არამედ ის, რაც მას ყოველთვის უხვად აქვს და რასაც მსოფლიო ვერ აფასებს სათანადოდ. კანადას არ სჭირდება ყვირილი, რომ იყოს ძლიერი. მას არ სჭირდება სამხედრო აღლუმების გამართვა ან სანქციებით მუქარა მსოფლიოს მისამართით. კანადის ძალა იქ არის, სადაც იშვიათად თუ ვინმე იხედება – მიწაში, წყლებში, ხელუხლებელი ტყეებიდან მომდინარე სუსხიან ქარში, კლდოვან მთებში დამალულ მალაროებში. ეს არის დაუმორჩილებელი ძალა. მაგრამ თუ მას საფრთხე ემუქრება, შეუძლია შეცვალოს მთელი კონტინენტების ბედი და ახლა ეს ძალა საფრთხეშია.

⁹ Josephs L., Canadians Pull back on U.S. trips, Threatening to Widen United States' \$50 Billion Travel Deficit, <https://www.cnn.com/2025/03/28/canada-united-states-travel.html> [28.04.2025]

ნარმოიდგინეთ ევროპის ზომის ქვეყანა, სადაც უფრო ცოტა ხალხი ცხოვრობს, ვიდრე კალიფორნიის შტატში. ახლა ნარმოიდგინეთ, რომ მისი ტერიტორიის 39% დაფარულია ტყის მასივით. საუბარია 367 მილიონ ჰექტარ ტყის საფარზე. ეს ხეები უზრუნველყოფს პლანეტას ჟანგბადით და გამოიყენება მშენებლობაში, ქაღალდის, ავეჯისა და ბიოენერჯის წარმოებაში. ყოველი ხის ნაჭერი, კანადის ტყის ყოველი კუბური მეტრი სუფთა სიმდიდრე და პასუხისმგებლობაა. მაგრამ ტყე მხოლოდ დასაწყისია. კანადის ნიადაგქვეშ მინერალების ნამდვილი საგანძურია, რომელსაც ნებისმიერ იმპერიაში შურის გამოწვევა შეუძლია. ქვეყანა ლიდერობს მსოფლიოში კალიუმის მოპოვების კუთხით, რომელიც უმთავრესი კომპონენტია სასუქების წარმოებისთვის და რომლის გარეშეც არ არსებობს გლობალური საკვების მიწოდების ჯაჭვი. გარდა ამისა, კანადა ლიდერებს შორისაა ურანის, ნიკელის, სპილენძის, კობალტის, თუთიის, ოქროს, ვერცხლის, რკინისა თუ ბრილიანტის მოპოვებისა და მარაგების თვალსაზრისით.¹⁰

შესაძლოა, თქვენ ახლა სმარტფონი გეჭიროთ ხელში, რომელიც შეიცავდეს ნიკელს ან კობალტს კანადიდან. თქვენი ელექტრო მანქანის ელემენტი, სავარაუდოდ, დამზადებულია ონტარიოში ან კვებეკში მოპოვებული მინერალების გამოყენებით. კანადა ფაქტობრივად საცავია. საცავია, რომელსაც იყენებს მთელი მსოფლიო, მაგრამ ცოტა ვინმე თუ აცნობიერებს ამას. თუმცა მისი ყველაზე სასურველი სიმდიდრე არის წყალი. არა უბრალოდ წყალი, არამედ სასმელი წყალი. როგორც უკვე აღინიშნა, კანადა ფლობს პლანეტის მთელი ზედაპირული მტკნარი წყლის დაახლოებით 20%-ს და შემთხვევითი არ არის, რომ ხუთი დიდი ტბიდან ოთხი – ზემო ტბა, ჰურონი, ერი და ონტარიო – ნაწილობრივ მის ტერიტორიაზე მდებარეობს. ნარმოიდგინეთ, ცხოვრობდეთ იქ, სადაც ეს წყლები იღებს სათავეს, სადაც ისინი კრისტალურად სუფთა, ცივი, მძიმე მეტალებისა და მიკროპლასტიკებისგან თავისუფალი მოედინება. სადაც შეგიძლიათ ფაქტობრივად გახსნათ ონკანი და დალიოთ ის, რაზეც მილიარდობით ადამიანს მთელს მსოფლიოში მხოლოდ ოცნება შეუძლია. ეს არის ის, რასაც კანადა ფლობს და რაც ტრამპმა ამოიღო მიზანში.

ჰიდროსისტემა ორ ქვეყანას შორის ყოველთვის რეგულირდებოდა ისტორიული შეთანხმებებით. კერძოდ, „სასაზღვრო წყლების შესახებ“ 1909 წლის ხელშეკრულებით და „დიდი ტბების წყლის ხარისხის შესახებ“ 1972 წლის შეთანხმებით; „დიდი ტბების პაქტი“, რომელიც აერთიანებს აშშ-ის მიჩიგანის, ოჰაიოს, ნიუ-იორკის, ილინოისისა და უისკონსინის შტატებს კანადასთან რესურსების ერთობლივი მართვის თაობაზე.¹¹

¹⁰ Marshall, 2020.

¹¹ იბ., Karkkainen, 2013.

ისტორიას თუ გადავხედავთ, შეერთებულ შტატებსა და დიდ ბრიტანეთს შორის 1909 წელს დადებული სასაზღვრო წყლების ხელშეკრულების შედეგად შეიქმნა საერთაშორისო წყლის სამართალი, რადგან ბრიტანეთი კვლავ აკონტროლებდა კანადის საგარეო პოლიტიკას. ხელშეკრულების საჭიროება შიგნიდან გაჩნდა, რადგან საზღვრის ორივე მხარეს თემების მოსახლეობა გაიზარდა და შესაბამისად, იზრდებოდა წყალზე მოთხოვნაც. თავდაპირველად დოკუმენტის სამართლებრივ ფორმულირებაში არსებული დაბრკოლებები უნდა გადალახულიყო, რამდენადაც მხარეებს სასაზღვრო წყლებთან დაკავშირებით განსხვავებული ხედვა ჰქონდათ: კერძოდ, ამერიკელები სასაზღვრო წყლებს უყურებენ სამართლიანობისა და თანაბარუფლებიანობის გამოყენების თვალსაზრისით, სადაც აღიარებულია წყლის თითოეული მომხმარებლის უფლებები და ვალდებულებები. კანადელები კი წყლის საკითხებს თანასწორობის, ორ სახელმწიფოს შორის უფლებებისა და ვალდებულებების კონტექსტში განიხილავენ.¹²

კანადა, რა თმა უნდა, ცნობილია წყლის უხვი რესურსებით, მაგრამ ისინი არ არის განკუთვნილი შეერთებული შტატებში ექსპორტისთვის. წყლის რესურსებთან დაკავშირებით კონფლიქტი ორ ქვეყანას შორის რეგულარულად წარმოიშობოდა და სწორედ ამიტომ, 1909 წლიდან შეერთებულ შტატებსა და კანადას შორის სასაზღვრო წყლების მართვას არეგულირებს ერთობლივი საერთაშორისო კომისია (IJC). ეს არის ორმხრივი, დამოუკიდებელი და ნეიტრალური ორგანო, რომელიც შექმნილია წყლის საერთო რესურსებთან დაკავშირებული „დავების თავიდან ასაცილებლად“.¹³ დროთა განმავლობაში აღნიშნულ შეთანხმებაში უმნიშვნელო ცვლილებები შედიოდა, მაგრამ მას შინაარსში არსებითი ცვლილებები არ გამოუწვევია და დღემდე მისი საშუალებით რეგულირდება ეს ურთიერთობები. კერძოდ, კომისია აკონტროლებს მდინარეებზე აგებული ჰიდროელექტროსადგურების კაშხლების ნაკადს. მაგალითად, მოზეს-სანდერსის ჰიდროელექტროსადგურის კაშხალი, რომელიც მდებარეობს მონრეალიდან 150 კმ-ში, ქალაქ კორნოულსა და ნიუ-იორკის შტატს შორის, პირდაპირ გავლენას ახდენს დიდ ტბებსა და ამავე სახელწოდების ყურეს შორის მდებარე მდინარე სენტ-ლოურენსის წყლის დონეზე. MSC-ის (Marine Stewardship Council: MSC in the USF and Canada – საზღვაო ფლოტის მართვის საბჭო) რეგულაციები კონკრეტულად ითვალისწინებს სენტ-ლოურენსის საზღვაო გზით მომუშავე გემების საჭიროებებს. თუ აშშ გადაწყვეტს წყლის მართვის წესების შეცვლას, ამას შეიძლება სერიოზული შედეგები მოჰყვეს არა მხოლოდ ბრიტანეთის კოლუმბიისთვის, არამედ კვებეკისა და კანადის დანარჩენი

¹² Yoskowitz, 2005.

¹³ Lemarquand, 1993, 59-91.

ნაწილისთვისაც. მაგალითად, ონტარიოს ტბაში წყლის ერთი სანტიმეტრით ვარდნამ შესაძლოა მონრეალში წყლის დონე 17 სანტიმეტრით აწიოს. ამავდროულად, წყლის მართვა არა მხოლოდ გარემოსდაცვითი, არამედ ეკონომიკური საკითხიცაა. მდინარე სენტ-ლოურენსი მნიშვნელოვან როლს ასრულებს კანადასა და შეერთებულ შტატებს შორის გადაზიდვებსა და ვაჭრობაში. მის დინებაში ნებისმიერი მკვეთრი ჩარევა შეიძლება ორივე მხარესთვის საზიანო აღმოჩნდეს.¹⁴

ტრამპმა ნათლად განაცხადა: ხელშეკრულებები არაფერს ნიშნავს, თუ მიზანი სარგებელია. მან უკვე აშკარად მიანიშნა ამ წესების გადანერისა და თანამშრომლობის სისტემის მითვისების სისტემად გადაქცევის სურვილზე. ვიდრე კანადა წყალში ბანაობს, შეერთებული შტატები შრება. ფაქტობრივად, ქვეყნის სამხრეთ-დასავლეთი 12 000 წლის მანძილზე ყველაზე ძლიერ გვალვას განიცდის.¹⁵ ტემპერატურა მატულობს, წყალსაცავები სულ უფრო მარჩხდება. ქალაქები, როგორცაა, ფენიქსი და ლას-ვეგასი, აწესებენ შეზღუდვებს. კალიფორნიის ფერმერები კარგავენ მთელ მოსავალს ირიგაციის ნაკლებობის გამო. 2025 წლის იანვარში დამანგრეველი ხანძრები მძვინვარებდა მთელ შტატში, დაიწვა 89 000 ჰექტარზე მეტი, დაიღუპა 29 ადამიანი და 200 000-ზე მეტი დევნილი გახდა.¹⁶ კავშირი მარტივია: არ არის წყალი – მძვინვარებს ცეცხლი. არ არის წყალი – მოდის შიმშილი. და აქ ყოველდღიურობა გეოპოლიტიკასთან არის გადახლართული. თუ შეერთებული შტატების მაცხოვრებლები ამჩნევენ, რომ წყალზე გადასახადები ყოველთვის იზრდება – ეს კოფლიქტის ნაწილია; თუ ხედავენ, რომ მაღაზიებში ხილი და ბოსტნეული ძვირდება – ეს წყლის კრიზისის გამო ხდება. ხოლო თუ კონკრეტული რეგიონი ევაკუირებულია ხანძრის საფრთხის გამო, ესეც იმავე ეკოლოგიური კოლაფსის შედეგია, რომლის მოგვარებასაც ტრამპი ძალისმიერი მეთოდებით ცდილობს.

ახლა წარმოიდგინეთ წყალსადენი. მეგა-არხი, რომელიც წყალს დიდი ტბებიდან იღებს, კვეთს შეერთებულ შტატებს და ამ ძვირფას რესურსს მიმართავს სამხრეთ-დასავლეთით მდებარე გვალვიან უდაბნოში; პროექტი, რომელიც უგულებელყოფს ხელშეკრულებებს, სუვერენიტეტს, მკვიდრ მოსახლეთა უფლებებს, მთელ ეკოსისტემებს... ფანტასტიკას ჰგავს, მაგრამ უკვე არსებობს ნახაზები, კვლევები და ინჟინრები, რომლებიც მზად არიან მოქმედების დასაწყებად და მხოლოდ პრე-

¹⁴ Lemarquand, 1986, 361-380.

¹⁵ Davidson J., Southwest Drought Could Be Worst in 1,200 Years, Due to the Climate Crisis, <https://www.ecowatch.com/southwest-drought-climate-crisis-2645742986.html> [28.04.2025]

¹⁶ Stelloh T., Lenthang M., Cohen R., Hesel Ph., California Wildfires: What we know about L.A.-area Fires, What Caused Them, Who Is Affected and More, <https://www.nbcnews.com/news/us-news/california-wildfires-what-we-know-palisades-eaton-los-angeles-rca188239> [28.04.2025]

ზიდენტის ბრძანებას ელოდებიან. და ვინ გადაიხდის ფასს? ტბის ფაუნა, კანადელი მეთევზეები, ერიის ტბის მაცხოვრებლები, რომლებმაც უკვე განიცადეს ტოქსიკური წყალმცენარეების აფეთქება 2014 წელს.¹⁷ მკვიდრი, ძირძველი თემები, რომელთათვისაც ეს წყლები სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია, კანადელი ფერმერები, რომლებიც ამ წყლებით რწყავენ მინდვრებს, საუკუნეების განმავლობაში არსებული მთელი ეკოსისტემა საფრთხის ქვეშაა შეერთებული შტატების მთავრობის ცალმხრივი გადანყვებილებიდან გამომდინარე, რომელიც კანადას ხედავს და აღიქვამს არა მოკავშირედ, არამედ, საკუთარი ტერიტორიის გაგრძელებად.

და როდესაც ეს ყველაფერი რეალობად იქცევა, კითხვა, რომელსაც კანადის მოსახლეობა დასვამს იქნება: „სად ვიყავით, როდესაც ეს ყველაფერი დაიწყო?“. ეს კარგად იციან კანადელებმა და ამიტომ მიიჩნევენ, რომ სწორედ ახლაა მოქმედების, რეაგირების, საუბრის დრო.

III. პირველი გასროლა ჩუმი ომის დასაწყისში

ეს არ არის უბრალო დისკუსია-დებატები ეკოლოგიისა თუ გარემოს დაცვის საკითხებზე. ეს არის სამართლიანობის, სუვერენიტეტის, თანამშრომლობასა და იძულებას შორის საზღვრები და ის ვინრო ხაზი, რომელიც განაცალკევებს დიპლომატიურ შეთანხმებებს დაზიანებული მიწებისგან. საჭირო არ არის ლოდინი შემდგომ კლიმატურ კატასტროფამდე აღნიშნულ პრობლემაზე ყურადღების გამამახვილებლად. ის, რაც ერთი შეხედვით შესაძლოა ლიდერებს შორის მხოლოდ უწყინარ სატელეფონო საუბარს ჰგავდეს, შეიძლება პირველი გასროლა აღმოჩნდეს ჩუმი ომის დასაწყისში. რა მოხდება, თუ სასწორზე დევს არა მხოლოდ დიპლომატია, არამედ ქვეყნის საზღვრის მომავალი?

ისტორიაში არის მომენტები, რომლებიც არ ფეთქდება. ისინი ჩურჩულებენ. და ზოგჯერ სწორედ ეს ჩურჩულის მომენტები აყალიბებს ყველაზე მნიშვნელოვან ცვლილებებს. 2025 წლის თებერვალში დონალდ ტრამპსა და კანადის მაშინდელ პრემიერ-მინისტრ ჯასტინ ტრუდოს შორის სატელეფონო ზარების სერიას პრესასა და ტელევიზიაში გამოხმაურება არ მოჰყოლია, მაგრამ ამ რამდენიმე წუთიანმა საუბრებმა საფუძველი ჩაუყარა რაღაც უფრო ღრმას, უფრო სიმბოლურს. კავშირის ლოგიკა დაშინების ლოგიკით შეიცვალა.¹⁸ ტრამპს პირდაპირი მუქარისთვის არ მიუმართავს. მას არ უთქვამს, რომ ძალით რაღაცის წართმე-

¹⁷ Stone T., Six Things to Know about Lake Erie's Algal Blooms, <https://www.osu.edu/impact/research-and-innovation/algal-bloom-primer> [28.04.2025]

¹⁸ Epstein K., Canadian PM Reveals Trump Brought up '51st State' During March Call, <https://www.bbc.com/news/articles/cn4j38gk8edo> [28.04.2025]

ვას აპირებდა. მაგრამ ხერხი, რომელსაც მიმართა, ბევრად უფრო დახვეწილი და საშიში აღმოჩნდა. მან პრეტენზიებით დაიწყო – ინვენტარიზაციით, საჩივრებით კანადის წინააღმდეგ: რძის დაცული პროდუქტების სექტორიდან დაწყებული იმ დაბრკოლებებმდე, რომლებსაც ამერიკული ბანკები აწყდებიან კანადის ბაზარზე შესვლისას. სავაჭრო დაძაბულობის ჩვეული ჩარჩოდან ტონი თანდათან შეიცვალა და საზღვრის გადახედვის განზრახვისკენ გადაიხარა.¹⁹ ტრამპმა განაცხადა, რომ ორ ქვეყანას შორის წყალთან დაკავშირებული შეთანხმება ხელახლა უნდა გადაიხედოს. ეს არ არის პროტოკოლი. ეს არის განხეთქილება. შეერთებული შტატების ვაჭრობის მინისტრ ჰოვარდ ლუტნიკსა და კანადის ფინანსთა მინისტრ დომინიკ ლებლანს შორის საუბრის დროს დღის წესრიგი ნათელი იყო: ტრამპს სურს განყვიტოს ხელშეკრულებები, რომლებიც არეგულირებს დიდი ტბების გამოყენებასა და დაცვას,²⁰ ერთი პოლიტიკური გადაწყვეტილებით გაანადგუროს სისტემა, რომელიც საუკუნეზე მეტი ხნის განმავლობაში ხელს უშლიდა რეგიონში მტკნარი წყლის რეზერვების ცალმხრივ ექსპლუატაციას.

რა საჭიროა ასეთი ფრონტის გახსნა ახლო პარტნიორთან? რატომ უნდა გარისკო დიპლომატიური კრიზისით მეზობელთან, რომელთან თანამშრომლობაზეც დამოკიდებულია ვაჭრობა, უსაფრთხოება და მთელი კონტინენტური ლოგისტიკა? იქნებ იმიტომ, რომ ტრამპი ამ შეთანხმებას განიხილავს არა როგორც მოლაპარაკებას თანასწორთა შორის, არამედ როგორც ბორკილებს, რაღაც ისეთს, რომელიც ზღუდავს მისი მოქმედების თავისუფლებას და ხელს უშლის გამოიყენოს კანადური წყალი, როგორც გამოსავალი შეერთებული შტატების სამხრეთ-დასავლეთის გამანადგურებელი გვალვისგან. არადა ტრამპი ცნობილია როგორც პიროვნება, რომელიც არ ურიგდება შეზღუდვებს.

ამ ეტაპზე დაძაბულობა არა სიმბოლური, არამედ ინსტიტუციური ხასიათისაა, რამდენადაც თუ შეერთებული შტატები გადაწყვეტს „დიდი ტბების წყლის ხარისხის შესახებ“ შეთანხმების, ან 1909 წლის სასაზღვრო წყლების ხელშეკრულების უგულებელყოფას, არ არსებობს რეალური იძულებითი აღსრულების მექანიზმები. კანადას არ გააჩნია სათანადო სამხედრო რესურსი ვაშინგტონთან დასაპირისპირებლად.

რაც შეეხება გაეროს, საყოველთაოდ ცნობილია, როგორ ხდება მისი რეზოლუციების უგულებელყოფა, როდესაც საქმე ეხება ძალაუფლებას. ეს არ არის უბრალოდ დავა მთავრობებს შორის. ეს არის ნათელი მაგალითი იმისა, ქვეყ-

¹⁹ Turan R.I., Trump Tells Canada He Wants to Renegotiate Border Treaty: Report, <https://www.aa.com.tr/en/americas/trump-tells-canada-he-wants-to-renegotiate-border-treaty-report/3503217> [28.04.2025]

²⁰ იხ., Rabinovitch A., Canadian Return Trips from the U.S. Fell Nearly 32% in May: StatCan, <https://globalnews.ca/news/11299943/donald-trump-tariffs-canadian-travel-to-us/> [28.04.2025]

ნებს შორის არსებული ძალაუფლების დისბალანსი როგორ აძლევს საშუალებას ძლიერ მხარეს თავს მოახვიოს საკუთარი ნება სხვებს თუნდაც ეკოლოგიური, თუ დიპლომატიური სტაბილურობის ფასად. უფრო მეტიც, ეს არის იმის მკაფიო მაგალითი, როგორაა შესაძლებელი მსგავსი მოდელი განმეორდეს მსოფლიოს ნებისმიერ წერტილში, სადაც საკვანძო მნიშვნელობის მქონე ბუნებრივი რესურსები მყიფე საზღვრებით იყოფა.

და აქ ჩნდება საგანგაშო კითხვა: რა მოხდება, თუ ტრამპის საერთაშორისო ურთიერთობების ეს მოდელი იქცევა ნორმად? წყალთან დაკავშირებულ საკითხებში გაეროს ყოფილ მრჩეველს, მოტ ბარლოუს, ეჭვი არ ეპარება, რომ ამ ხელშეკრულებების დარღვევა კატასტროფის ტოლფასი და დესტრუქციული პრეცედენტი იქნება.²¹ შეერთებულ შტატებს შეუძლია ხელშეკრულების ცალმხრივად დატოვება და დიდი ტბებიდან წყლის გადაქაჩვის დაწყება გვალვიან რეგიონებში, ისეთი, როგორიცაა, არიზონა და კალიფორნია. კანადა დარჩება განზე და ვერ შეძლებს ამ პროცესისთვის წინააღმდეგობის გაწევას. ეს კი უკვე აღარ არის უბრალოდ პოლიტიკური პრობლემა. ეს მოახლოებულ ეკოლოგიურ კატასტროფას ნიშნავს.

არსებული სურათის ნათლად წარმოსადგენად: ყოველდღიურად მილიარდობით ლიტრი წყლის გვალვიან რეგიონებში გადაქაჩვის შედეგად ტბების დონე იკლებს, მთელი ეკოსისტემა კოლაფსის ზღვარზეა, ნადგურდებიან ენდემური სახეობები, კრახს განიცდის სპორტული და სამრეწველო თევზჭერა, რომელზეც მთელი თემებია დაფუძნებული. პლანეტის მტკნარი წყლის ერთ-ერთ უდიდეს წყაროს ქიმიური დაბინძურება ემუქრება.

„დიდი ტბებისთვის ალიანსის“ აღმასრულებელმა დირექტორმა, ჯოელ ბრამაიერმა პირდაპირ, არაორაზროვნად განაცხადა: „შეერთებულ შტატებს არ გააჩნია უფლება უარი თქვას თავის ვალდებულებებზე, მაგრამ თუ ტრამპმა რაიმე დაამტკიცა, ეს არის ის, რომ იგი ყურადღებას არ აქცევს იმას, რისი ვალდებულებაა აქვს. ის მოქმედებს მოხერხებულობის, იმიჯის, ნარატივებიდან გამომდინარე და თუ ნარატივი იქნება ამერიკის გადარჩენა კანადური წყლით – იგი ამას გამოიყენებს“²². და აქ საზღვრები ქრება, რადგან ის, რაც პოლიტიკურ ჟესტს განასხვავებს საომარი მოქმედებისგან, სულ უფრო ვიწროვდება. განსაკუთრებით, როდესაც დიპლომატიური არხები გაჯერებულია უნდობლობით. ორგანიზაცია “Milwaukee Riverkeeper“-ის გარემოსდაცვითი ჯგუფის წევრმა შერილ ნენმა

²¹ Wilson G., Canada-U.S. Mayors Want to Tap Great Lakes Region's Water for Economic Transformation, <https://www.greatlakesnow.org/2024/06/17/canada-u-s-mayors-want-to-tap-great-lakes-regions-water-for-economic-transformation/> [28.04.2025]

²² Brammeier J., CEO: Actions Speaks Louder Than Words, Alliance for the Great Lakes, <https://greatlakes.org/2019/04/ceo-actions-speak-louder-than-words/> [28.04.2025]

ხისტი განაცხადი გააკეთა: „ჩვენ არ შეგვიძლია პოლიტიკის თამაში დიდი ტბებით“²³. მაგრამ რა მოხდება, თუ თამაში დაწყებულია? რა მოხდება, თუ ტრამპმა დაიწყო უკვე ფიგურების განლაგება ამ საჭადრაკო დაფაზე? რა მოხდება, თუ გაჟონილი ინფორმაცია მხოლოდ გეოპოლიტიკური აისბერგის მწვერვალია? რადგან ყველაფერი, რაც მნიშვნელოვანია, როდი ხვდება სიახლეებში.

კულუარული ინფორმაციით, გარემოს დამცველები, იურისტები და ორმხრივი ორგანიზაციების წარმომადგენლები მზადყოფნაში არიან. ზოგიერთი შიშობს, რომ შეერთებული შტატები უკვე ავითარებს ლოგისტიკურ სქემებს წყლის მიტაცებისა და გადაქაჩვის/გადამისამართების მიზნით. არსებობს წინასწარი კვლევები სახელმწიფოთაშორის მილსადენებზე, აგრეთვე წყლის ნაკადების უკუპროექტირების გეგმები. აკლია მხოლოდ ერთი ხელმოწერა, ერთი განკარგულება ყველაფრის სისრულეში მოსაყვანად.

კანადა წინააღმდეგობას უწევს, მაგრამ არა მუქარით, არამედ დიპლომატიით, საჯარო მიმართვებით, ევროპასთან კავშირების განმტკიცებითა და მასთან სტრატეგიული პრიორიტეტების გადახედვით. მაგრამ მწარე სიმართლე ისაა, რომ ამერიკის ცალმხრივი ქმედების პირობებში წყლის ფიზიკურად გადაქაჩვის შეჩერება შეუძლებელია. რჩება მხოლოდ პოლიტიკური რეაქცია, საერთაშორისო პროტესტი, დიპლომატიური სკანდალი. მაგრამ ეს შესაძლოა არ იყოს საკმარისი, თუ დიდი ტბებიდან წყალი თანხმობის გარეშე დაიწყებს დინებას კალიფორნიის უდაბნოების მიმართულებით. მთელი მსოფლიო ერთხელ და სამუდამოდ მიხვდება, რომ ტანკები საჭირო არ არის ქვეყანაში შეჭრისთვის. ამისთვის მილსადენებიც საკმარისია.

IV. მასობრივი პროტესტი ეგზისტენციური საფრთხის წინააღმდეგ

საჭირო არ არის აფეთქებების ხმის გაგება ომის დასაწყისის გასაცნობიერებლად. ხანდახან იგი იწყება ჩუმად, ჩურჩულით, აღშფოთებით, მძიმე დუმილით, რომელიც კვეთს საზღვრებს, ხალხის მიერ იმის გაცნობიერებით, რომ მათი სუვერენიტეტი თანდათანობით, ნელ-ნელა იკარგება. ათწლეულების მანძილზე კანადა იყო თავშეკავებული დიპლომატიის, ინსტიტუციური მშვიდობის, ხელშეკრულებებისა და საერთაშორისო წესრიგისადმი რწმენის მაგალითი, ქვეყანა, რომელიც თავს არიდებს დაპირისპირებას და ამჯობინებს ურთიერთობების და-

²³ Wilson G., Trump Threatens Great Lakes Agreements between U.S. and Canada, <https://www.greatlakesnow.org/2025/03/12/trump-threatens-great-lakes-agreements-between-u-s-and-canada/> [28.04.2025]

რეგულირებას, მაგრამ რაღაც შეიცვალა. ეს არ იყო საპარლამენტო გამოსვლა და არც პრემიერის განცხადება. ეს იყო კოლექტიური გრძნობა, რომელიც ელვის სისწრაფით გავრცელდა ვანკუვერის ქუჩებში. განცდა იმისა, რომ კანადა ამჯერად კუთხეშია მოქცეული და შეუძლებელია უმოქმედობა, რამდენადაც საფრთხე მხოლოდ გეოპოლიტიკური კი არა, – ეგზისტენციურია.²⁴

როდესაც ტრამპმა დაიწყო „დიდი ტბების შესახებ“ ხელშეკრულებების გადახედვის შესაძლებლობების გაფლერება, სასწორზე იდო არა მხოლოდ წყლის კონტროლი. ეს ეხებოდა უშალოდ კანადური იდენტობის საკითხს, ბუნებასთან, ტერიტორიასთან დამოკიდებულებას, წარმოდგენას იმის შესახებ, რომ ბუნებრივი რესურსები ეროვნული სულის ნაწილია და არა უცხოური ინტერესების განკარგულებაში არსებული საქონელი. ეკოლოგიურმა ორგანიზაციებმა გამართეს გამოსვლები ონტარიოს ტბის სანაპიროზე.²⁵ ათასობით ადამიანი გამოვიდა პლაკატებით: „წყალი არ არის იარაღი“, „არა წყლის ქურდობას“, „დიდი ტბები ჩვენია“. მოძრაობა მოკრძალებულად დაიწყო, მაგრამ მალე მძლავრ ემოციურ ტალღაში გადაიზარდა. ოჯახები გამოდიოდნენ შვილებთან ერთად, მკვიდრი მოსახლეობის ახალგაზრდა თაობა საკუთარ წინაპრებსა და მდინარეების დაცვაზე საუბრობდა, მეცნიერები აფრთხილებდნენ ეკოლოგიური კოლაფსის რეალურ საფრთხეზე.²⁶ კანადის პოლიტიკური სცენა გაერთიანდა: მემარცხენეები, ცენტრისტები, მემარჯვენეები, კონსერვატორები, ლიბერალები, ეკოლოგები – ყველა საჯაროდ აცხადებდა, რომ კანადა არ დათმობს საკუთარ სუვერენიტეტს ტბებზე, რომ შეერთებული შტატების მიერ წყლის გადაქაჩვის ნებისმიერი მცდელობა შეთანხმების გარეშე ჩაითვლება სერიოზულ დარღვევად. სამხედრო თვალსაზრისით, ქვეყანას არ გააჩნია რესურსი შეერთებული შტატებისთვის წინააღმდეგობის გასაწევად. ეკონომიკური თვალსაზრისით, დამოკიდებულება ჯერ კიდევ დიდია. ქვეყნის ექსპორტის 75% სწორედ სამხრეთ მეზობელზე მოდის. დიპლომატიური თვალსაზრისით, ოტავას შეუძლია გამოხატოს პროტესტი, ითხოვოს მხარდაჭერა, მაგრამ წყლის გადაქაჩვის ფიზიკურად შეჩერება თითქმის შეუძლებელია.

²⁴ MacRedmond D., Relations between Canada and the US Have not Been This Bad since the 19th century, <https://www.thejournal.ie/incoming-pm-mark-carney-says-canada-can-no-longer-trust-the-us-as-he-vows-to-resist-annexation-6645037-Mar2025/> [28.04.2025]

²⁵ Yadav A., Ontario's Growing Environmental Crisis: How Two Major Projects Are Harming the Great Lakes, <https://thepointer.com/article/2025-01-28/ontario-s-growing-environmental-crisis-how-two-major-projects-are-harming-the-great-lakes> [28.04.2025]

²⁶ Sondos K., Where Do Indigenous Nations Fit in Renewed Canadian Nationalism? Sovereignty for Whom? Rethinking Canada's Nationalist Response to Trump's Tariffs, <https://www.policyalternatives.ca/news-research/where-do-indigenous-nations-fit-in-renewed-canadian-nationalism/> [28.04.2025]

სწორედ ძალაუფლების ამ ვაკუუმში ჩნდება ყველაზე საშიში დაძაბულობა. ხალხი მზადაა წინააღმდეგობის გასანევად, ხელისუფლება კი შეზღუდული. ახალ პრემიერ მინისტრს, მარკ კარნის კარგად ესმის ეს და ყველაფერს აკეთებს: მართავს სასწრაფო შეხვედრებს ევროპელ ლიდერებთან, ცდილობს დააჩქაროს სავაჭრო შეთანხმებები ევროკავშირთან და დიდ ბრიტანეთთან. ახდენს ენერჯეტიკითა და სურსათით თვითდაკმაყოფილების სტიმულირებას, აგრეთვე ადგენს სავანგებო გეგმას კანადის ეკონომიკის სტრატეგიული სექტორების დეამერიკანიზაციის მიზნით. მაგრამ ტრამპმა იცის, როგორ ითამაშოს დროით. მან იცის, რომ გვალვა შეერთებული შტატების სამხრეთ-დასავლეთში არ მოითმენს და ამიტომ მოქმედებს მკაცრად – აჩერებს ტარიფებს, შემდეგ კი ხელახლა შემოაქვს, იძლევა საჯარო დაპირებებს, კულისებში კი იმუქრება, თესავს ეჭვს: მართლა გახსნის მილებს თუ ეს ყველაფერი მხოლოდ ბლეფია.²⁷ და ვიდრე ხელისუფლება ყოყმანობს, ხალხი მოქმედებს. ვინიპეგში ფერმერები აწყობენ ტრაქტორების ქარავნებს პროტესტის ნიშნად: „არაა წყალი – არაა მოსავალი“²⁸.

ჰალიფაქსში სტუდენტები შლიან კარვებს ადგილობრივი პარლამენტის შენობის წინ და მოითხოვენ წყლის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიულ აქტივად აღიარებას. ქალაქ იელოუნაიფში მკვიდრი ერების საზოგადოება სთავაზობს ადგილობრივ კანონს, რომელიც კრძალავს ნებისმიერ წყალსარინ ინფრასტრუქტურას მათ წინაპართა მიწაზე. პროტესტი სულ უფრო იზრდება. მედია იწყებს მოვლენების აქტიურ გაშუქებას და პირველად ათწლეულების განმავლობაში კანადა გრძნობს თავს არა მხოლოდ ისტორიის დამკვირვებლად, არამედ მის გმირად. განხეთქილება შეერთებულ შტატებთან იქნება რეალურად ნეგატიური შედეგების მომტანი. ის გამოიწვევს: იმპორტზე ფასების ზრდას, წარმოების ჯაჭვებში შეფერხებას, უცხოური ინვესტიციების შესაძლო გაყინვას. ეს არის ნაბიჯი გაურკვეველობისკენ, მაგრამ შესაძლოა აუცილებელი. **მოდ ბარლოუს** მიერ ბოლო ინტერვიუში წარმოთქმული ფრაზა – „ქვეყნის ნამდვილი დამოუკიდებლობა არ იზომება მისი არმიით, არამედ იმით, თუ რამდენად კარგად იცავს იგი თავის საერთო სიკეთეს“²⁹ – გახდა დიდი მნიშვნელობის მატარებელი.

ტრამპის რიტორიკა, რომელიც ერთ დროს ხუმრობად აღიქმებოდა, ახლა აღშფოთებას იწვევს. ყოველი პოსტი, რომელსაც ის დებს სოციალურ ქსელში

²⁷ Thomas M., *Zombie Water Apocalypse: Is Trump's Rhetoric over Canada's Water Science-fiction or Reality?*, <https://theconversation.com/zombie-water-apocalypse-is-trumps-rhetoric-over-canadas-water-science-fiction-or-reality-250451> [28.04.2025]

²⁸ Silverberg D., *Manure is hitting the Walls as Farm Protests Build around the World*, <https://www.agriculturediver.com/news/manure-tractor-farm-protests-build-around-the-world/710360/> [28.04.2025]

²⁹ Barlow, 2019.

(“Truth Social”) კანადის, როგორც ჩრდილოეთ ამერიკის დიდი შტატის შესახებ, იღებს ათასობით ირონიულ, სარკასტულ და რისხვის შემცველ კომენტარს კანადელებისგან. და ეს რისხვა გადაიქცა რალაც უფრო დიდ მოვლენად – მოძრაობად. დღეს ქვეყანაში შეჭრისთვის საჭირო არაა ტანკები. საკმარისია ტარიფები, წითელი შტამპები წარწერით „იმპორტი“. ქალაქებზე დაწერილი მშრალი პროცენტები, რომლებიც თითქოს არაფრისმთქმელი და ნეიტრალურია, სინამდვილეში კი იარაღია: სანგრების ახალი ომის დასაწყისი ტარიფების ომში.

ტრამპს შეუძლია ისაუბროს საზღვრების გადახედვაზე, მიანიშნოს კანადის ანექსიასთან დაკავშირებით, დამცინავად მოიხსენიოს საუკუნოვანი შეთანხმებები და ხელშეკრულებები, მაგრამ არაფერს შეუძლია ხორცი შეისხას მოქმედების გარეშე. პირველი კონკრეტული, განმეორებითი, მზარდი ქმედება იყო ტარიფები. დიას, ტარიფები, რომელიც ერთი შეხედვით ბიუროკრატიულად, მოსაწყენად, არაფრის მთქმელად ჟღერს, მაგრამ საჭირო დროს, საჭირო ხელში შესაძლოა ბომბად იქცეს და დონალდ ტრამპმა ეს ყველაზე უკეთ იცის. მას ესმის, რომ ერთ რიცხვს უფრო მეტი ზიანის მოტანა შეუძლია, ვიდრე ტყვიას. შეუძლია ეკონომიკის დესტაბილიზაცია, მოკავშირეთა მოთმინების გამოცდა, ერის იძულება, არჩევანი გააკეთოს იაფ საკვებსა და ეროვნული სუვერენიტეტის შენარჩუნებას შორის.

V. ტარიფების ახალი ომი

2025 წლის 1 თებერვალი. პრეზიდენტის თანამდებობაზე დაბრუნებიდან ორ კვირაზე ნაკლებ დროში ტრამპმა ხელი მოაწერა ბრძანებას კანადიდან და მექსიკიდან შემოსულ საქონელზე 25%-იანი ტარიფების დაწესების შესახებ.³⁰ დრო იყო ქიურგულიად ზუსტად შერჩეული, ეფექტი – მყისიერი, გზავნილი – კრისტალურად ნათელი. მეზობლები გადაიხდიან ფასს ამერიკის ახალი პოზიციისთვის.³¹ ფასი კი იყო საკმაოდ მაღალი: მანქანები, ავტონაწილები, ფოლადი, ალუმინი, სოფლის მეურნეობის პროდუქტები. ახლა კი ახალი საფრთხეები გაჩნდა კანადის ეკონომიკის ორი მთავარი საყრდენის – ხე-ტყისა და რძის პროდუქტების სექტორების – მიმართულებით.

საგულისხმოა, რომ 2024 წელს კანადამ შეერთებულ შტატებში 2,5 მილიონ ტონაზე მეტი ტყის პროდუქცია გაიტანა, რაც 8 მილიარდ დოლარზე მეტია.³²

³⁰ Bond D., President Trump Imposes 25% Tariffs on Canada and Mexico, and 10% Tariffs on China, <https://www.whitecase.com/insight-alert/president-trump-imposes-25-tariffs-canada-and-mexico-and-10-tariffs-china> [28.04.2025]

³¹ Lorinc J., When Your Neighbor Starts a Trade War, <https://www.cpacanada.ca/news/features/tariff-feature> [28.04.2025]

³² Canada's State of Trade 2024: Supply Chains, Government of Canada, <https://international>.

25%-იანი ტარიფები ეკონომიკური სანქცია კი არა, დახრჩობაა. კანადამ აღნიშნულ ქმედებაზე სწრაფადვე მოახდინა რეაგირება. იმავე დღეს გამოაცხადა სარკისებური ტარიფები, რომელმაც მიზანმიმართულად, ერთიმეორის მიყოლებით მოიცვა რიგი პროდუქტებისა – კალიფორნიული ღვინოები, ფლორიდული წვენები, ტეხასური საქონლის ხორცი, საყოფაცხოვრებო ტექნიკა და საბავშვო სათამაშოებიც კი. რაც ყველაზე მთავარია, დიდი იყო ხალხის გამოეხმაურება. რამდენიმე დღის შემდეგ სუპერმარკეტებმა დაიწყეს ამერიკული საქონლის დახლებიდან აღება.³³ სოციალურ მედიაში ვირუსულად გავრცელდა „ჰემთეგები“, როგორცაა: „იყიდე კანადური“ და „ბოიკოტი ამერიკას“.³⁴ რადიოსადგურებმა დაიწყეს ფოკუსირება ადგილობრივ მსახიობებზე. ცნობილი კანადელები გამოდიოდნენ და საჯაროდ აცხადებდნენ: „ჩვენია ბაზარი – ჩვენია წესები!“. მარტში ჩატარებულმა საზოგადოებრივი აზრის გამოკითხვამ კი აჩვენა, რომ კანადელების თითქმის 70%-ს ახლა უფრო ნეგატიური დამოკიდებულება აქვს შეერთებული შტატების მიმართ. უპრეცედენტო მაჩვენებელია ქვეყნისთვის, რომელიც ტრადიციულად თავისი სამხრეთელ მეზობელს პატივისცემით, სიმპათიითა და პრაგმატიზმით უყურებდა. ტურიზმი დაზარალდა, ქვეყნებს შორის მოგზაურობა გასული წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით 72%-ით შემცირდა.³⁵ ტრანსნაციონალურმა კომპანიებმაც იგრძნეს დარტყმა. საცალო სავაჭრო ქსელებმა, როგორცაა, “Walmart”, აღრიცხეს გაყიდვების კლება კანადაში. ონტარიოსა და მიჩიგანს შორის “Just in Time” სისტემით მომუშავე ავტონაწილების მწარმოებლებმა დაიწყეს ხელშეკრულებების ხელახალი გადახედვა³⁶. აშშ-ში დაახლოებით 8 მილიონი სამუშაო ადგილი დამოკიდებულია კანადასთან ვაჭრობაზე, მაგრამ ტრამპი, როგორც ჩანს, უკან არ იხევს, რადგან კონფლიქტი მისთვის პრობლემა არაა. მან მოირგო მოტყუებული, ექსპლუატირებული ამერიკის იმიჯი და როდესაც აცხადებს, რომ სჯის კანადას ტარიფებით, წარმოაჩენს ამას ისტორიულ სა-

canada.ca/en/global-affairs/corporate/reports/chief-economist/state-trade/2024 [28.04.2025]

³³ Sullivan A., Agius M.W., Boycott USA! Trump Tariffs Prompt Backlash against US Goods, <https://www.dw.com/en/trump-tariffs-trade-boycott-us-products-canada-consumers-protectionism-v7/a-71899620> [28.04.2025]

³⁴ Galindo B., Canadians Are Sharing Exactly What They're Boycotting from The US In Response to Tariffs and Trump, <https://www.buzzfeed.com/briangalindo/canadians-boycotting-american-products> [28.04.2025]

³⁵ იბ., Gillies R., Canadian Minister Says Trump Was Joking when He Said Canada Could Become the 51st State, <https://apnews.com/article/canada-trump-tariffs-trudeau-trade-opposition-border-5d3dbbb4a701bb1676ee588bfbf2396a> [28.04.2025]

³⁶ Canada's Auto Industry Is on the Brink – Trump's Tariffs Could Finish the Job, <https://www.destinationcharged.com/features/canada-trump/> [28.04.2025]

მართლიანობად. მაგრამ რიცხვები პირიქით აჩვენებს: აშშ-ის სავაჭრო დეფიციტი კანადასთან ისტორიულ მინიმუმზეა. მრავალი წლის განმავლობაში შეერთებული შტატებს უფრო მეტი ჰქონდა ექსპორტი, ვიდრე იმპორტი. კანადური ნავთობი ამარაგებს მთელ შეერთებულ შტატებს. კვებეკიდან წამოსული ჰიდროელექტრო-ენერგია ნიუ-იორკს კვებავს. ონტარიოში არსებული ქარხნები ხელს უწყობს ამერიკული საავტომობილო ინდუსტრიის განვითარებას. ტრამპმა ეს იცის, თუმცა მას მონაცემები კი არა, ნარატივი უფრო აინტერესებს და მან ასეთი ნარატივი აირჩია: კანადა მეზობელია, რომელიც უპირატესობით სარგებლობს, იცავს საკუთარი რძის პროდუქტების ბაზარს, ზღუდავს ამერიკულ ბანკებს, კეტავს ონკანს, ვიდრე ამერიკა გვალვას ებრძვის.

სასკაჩევანიის პროვინციის ერთმა სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივმა ამერიკელი მყიდველებისთვის პროდუქციის გაყიდვა შეწყვიტა: „ჩვენ არ დავაფინანსებთ საკუთარ დამცირებას“ – განაცხადა მისმა პრეზიდენტმა. ჰალიფაქსში ადგილობრივმა მეთევზეებმა ამერიკული ალჭურვილობის ბოიკოტი მოაწყვეს. ტორონტოში რესტორნების ქსელებმა წინააღმდეგობის აქტის სახით 100%-ით კანადური მენიუს პოპულარიზაცია დაიწყო.³⁷

საგულისხმოა, რომ ტარიფების ომის უარყოფითი შედეგები მოსახლეობის უდიდეს ნაწილზე აისახება და არა ელიტებზე. ოჯახები, რომლებიც ამერიკულ საქონელს იძენდნენ სიიაფის გამო, ახლა ფასების ზრდას აწყდებიან. მცირე ბიზნესი, რომელიც სწრაფ ლოგისტიკაზეა დამოკიდებული, იძულებულია ხელახლა გადახედოს ხელშეკრულებებს, გაათავისუფლოს დასაქმებულები და შეამციროს წარმოება.

ახალი ამბების ტონიც შეიცვალა: ნუხილიდან აღშფოთებაზე გადავიდა, რაც ამომრჩეველთა განწყობაზეც აისახება. ბოლოდროინდელი გამოკითხვების თანახმად, კანადაში ნაციონალიზმი იზრდება, განსაკუთრებით, ახალგაზრდებში. სულ უფრო მეტი ადამიანი მიიჩნევს, რომ დროა ქვეყანამ თავი დააღწიოს შეერთებულ შტატებზე დამოკიდებულებას და გააძლიეროს კავშირები ევროპასთან,³⁸ აზიასთან და ალტერნატიულ ბლოკებთან.

³⁷ Mehrabi K.A., Upcoming Tariffs Convince Canadian Restaurants to Take U.S. Products off Menu, <https://dailyhive.com/vancouver/canada-restaurants-remove-us-products-menu-tariffs> [28.04.2025]

³⁸ Campbell B., Canada Should Move towards Integration with Europe instead of the U.S., Canada Can Reduce Dependence on the U.S. by Strengthening its Economic and Security Relationship with the European Union, <https://www.policyalternatives.ca/news-research/canada-should-move-towards-integration-with-europe-instead-of-the-u-s/> [28.04.2025]

VI. ეროვნული იდენტობა შეერთებული შტატების ზენოლის წინააღმდეგ

არსებობს ერთი ფაქტორი, რომელსაც ტრამპი შესაძლოა არასათანადოდ აფასებდეს – სიამაყე. თუ კანადას რაიმე აქვს უფრო ღირებული, ვიდრე ნავთობი, წყალი ან მინერალებია, ეს არის რწმენა, რწმენა იმისა, რომ მას ვერაფერს უკარნახებს პირობებს და რომ მისი სახელმწიფოებრიობის, მმართველობის, საზოგადოებრიობისა თუ ღირებულებების მოდელი, უკვე ღირებულია თავისთავად და არ საჭიროებს ამერიკულისგან გადმოღებას. ახლა ეს ეროვნული იდენტობა ისე იღვიძებს, როგორც არასდროს. ყველა იმპერია ადრე თუ გვიან იწყებს გავლენისა და საკუთრების ერთმანეთთან აღრევას და სწორედ მაშინ დიპლომატია წყვეტს მოლაპარაკებების ეტაპს და ზენოლაზე გადადის. ის, რასაც ტრამპი კანადას უკეთებს, შეიძლება ომი არ იყოს, მაგრამ არც მშვიდობაა. ეს ალყაა და რგოლი სულ უფრო იკუმშება.

დიდი ხნის განმავლობაში შეერთებული შტატების მიერ კანადის ანექსიის იდეა ხუმრობად, პროვოკაციად, ინტერნეტფორუმებზე შეშლილ ბოდვად აღიქმებოდა, ვიდრე არ გასცდა ხუმრობის ჩარჩოებს. იქამდე, ვიდრე შეერთებული შტატების ორმოცდამეხუთე პრეზიდენტმა პირდაპირ ეთერში კამერების წინ, გაოგნებული რეპორტიორების წინაშე არ განაცხადა, რომ კანადა უფრო მეტად შეეფერებოდა შტატის როლს, ვიდრე ერის სტატუსს, რაც მან არა ერთხელ, არამედ რამდენჯერმე გაიმეორა: მიტინგებზე, სოცქსელეებში, “Mar Alaga“-ის ბალებში სპონტანურ ინტერვიუებში. მან დაიწყო კანადის პრემიერ-მინისტრ ტრუდოს „ორმოცდამეთერთმეტე ვარსკვლავის“ ლიდერად და ჩრდილოეთით მდებარე ტყის მენეჯერად მოხსენიება. თავდაპირველად კანადელები იცინოდნენ, შემდეგ – გაბრაზდნენ.³⁹ ახლა კი საქმეზე გადავიდნენ, რადგან ის, რაც პროვოკაციად დაიწყო, ახლა სულ უფრო მეტად ემსგავსება დოქტრინას. ტრამპმა უკვე ნათლად განაცხადა, რომ კანადის ანექსიისთვის სამხედრო ძალას არ გამოიყენებს, მაგრამ გამოიყენებს იმას, რასაც ის დაუძლეველ ეკონომიკურ ძალას უწოდებს. აღნიშნული ფრაზა ისეთივე ბუნდოვანია, როგორც საშიში, რამდენადაც ის, რაც ტრამპისთვის დაუძლეველია, შესაძლოა მისი ჩრდილოელი მეზობლისთვის აუტანელი იყოს.

წარმოიდგინეთ ქვეყანა, რომელიც გარშემორტყმულია ტარიფებით, ეკონომიკური რეპრესიებით, წყლის გადაქაჩვასთან დაკავშირებული შენიღბული მუქარებითა და სტრუქტურული სავაჭრო დამოკიდებულებით. ახლა წარმოიდგინეთ, რომ ამ ქვეყანას აიძულებენ, ხელი მოაწეროს არახელსაყრელ შეთანხმებებს, და-

³⁹ Nath S., Canada Is „Angry“ as Trump Again Calls Trudeau “Governor“ Of 51st US State, <https://www.ndtv.com/world-news/canada-is-angry-as-donald-trump-again-calls-justin-trudeau-governor-of-51st-us-state-7859526> [28.04.2025]

თმოს გარემოსდაცვითი პოლიტიკა, შეასუსტოს საკუთარი სამრეწველო და აგრო-რული მეურნეობის დაცვა. ეს უკვე დიპლომატია კი არა, დახრჩობაა. და ტრამპი მშვენივრად აცნობიერებს ამას.

კანადის მონყვლადი მხარეები მან სტრატეგიული რუკასავით შეისწავლა და დაინახა, რომ ქვეყნის ექსპორტის 75% შეერთებულ შტატებში გადის,⁴⁰ კვებეკის ჰიდროენერგია სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია ნიუ-იორკისა და სხვა შტატებისთვის, კანადის ეკონომიკა მყიფე, მგრძობიარე მიწოდების ჯაჭვებითაა დაკავშირებული ამერიკის ეკონომიკასთან და დაინყო მოქმედება. 2024 წლის დეკემბრიდან მოყოლებული, ის რეგულარულად აკეთებს განცხადებებს ჩრდილოეთ ამერიკის ერთიანი დროშის ქვეშ გაერთიანების შესახებ. ბუნდოვნად ჟღერს, არა? რა თქმა უნდა. თუმცა ქვეტექსტი ნათელია. ტრამპი იყენებს იმ ამერიკული წრეების უკმაყოფილებას, რომლებიც კანადას რესურსებით მდიდარ, მაგრამ არასათანადოდ გამოყენებულ ქვეყანად მიიჩნევენ, ქვეყანად, რომელიც შესაძლოა უფრო მომგებიანი ყოფილიყო, უფრო ნაკლები სუვერენიტეტი რომ ჰქონოდა.

აქვე აღსანიშნავია, რომ ეს არ არის პირველი შემთხვევა, როდესაც შეერთებული შტატები კანადის ანექსიაზე ფიქრობს. სინამდვილეში, აღნიშნული იდეა XIX საუკუნიდან იღებს სათავეს და ამერიკულ პოლიტიკურ წარმოსახვაში ტრიალებს. 1812 წლის ომის დროს შეერთებულმა შტატებმა კანადის ტერიტორიაზე შეჭრა სცადა,⁴¹ თუმცა მოგერიებულ იქნა. მე-19 საუკუნეში გაზეთები, კონგრესმენები და სამხედროები ხშირად განიხილავდნენ კანადის შეერთებული შტატების შემადგენლობაში შეყვანის, ტერიტორიის ბუნებრივი გაფართოების იდეას. აშკარა კუთვნილების დოქტრინა აცხადებდა, რომ შეერთებული შტატები მონოდებულია მოიცვას მთელი კონტინენტი ჩრდილოეთის ჩათვლით. ახლა კი, ტრამპის პერსონალური ლოგიკის თანახმად, ეს იდეები ახალ სიცოცხლეს იძენს. არა იმიტომ, რომ იგი მართლაც აპირებს კანადის ანექსიას, არამედ იმიტომ, რომ ფარისევლობაც კი, თითქოს ეს შესაძლებელია, უკვე უპირატესობას ანიჭებს მას. ის თამაშობს სიმბოლოებით, ფსიქოლოგიური ზენოლით, ისტორიული ტრავმით, აბსურდს ინსტრუმენტად აქცევს. და ვიდრე ყველა ფიქრობს რამდენად სერიოზულია ტრამპის განზრახვა,⁴² იგი შემდგომ ნაბიჯებს დგამს.

⁴⁰ Canada Aims for Free Internal Trade that Can Offset Any US Tariffs, Carney Says, <https://www.reuters.com/world/americas/carney-says-canada-aims-have-free-internal-trade-by-july-1-amid-us-tariffs-2025-03-21/> [28.04.2025]

⁴¹ Marsh J.H., Berto P., War of 1812, The Canadian Encyclopedia, <https://thecanadianencyclopedia.ca/en/article/war-of-1812> [28.04.2025]

⁴² იბ., Turan R.I., Trump Tells Canada Hhe Wants to Renegotiate Border Rreaty: Report, <https://www.aa.com.tr/en/americas/trump-tells-canada-he-wants-to-renegotiate-border-treaty-report/3503217> [28.04.2025]

VII. ახალი სავაჭრო გარიგებები ევროპასთან, აზიასთან და შეერთებულ შტატებთან ღრმა ინტეგრაციის ერის დასასრული

კანადის ახალმა პრემიერ-მინისტრმა, მარკ კარნიმ, უკვე განაცხადა, რომ „შეერთებულ შტატებთან ღრმა ინტეგრაციის ერა დასრულდა“⁴³. მაგრამ ერთი განცხადება საკმარისი არ არის, რადგან ვიდრე კანადა ცდილობს ახალი ორიენტაცია ევროპის, დიდი ბრიტანეთისა და აზიის მიმართულებით აიღოს, ტრამპი ტარიფებს ანესებს. „ცხოვრებას უძვირებს“, ვაჭრობას ხაფანგად აქცევს. შეერთებულ შტატებთან ურთიერთობების განყვეტა მთელი საექსპორტო ლოგისტიკის გადანაცვლებას მოითხოვს.

ახალი სავაჭრო დერეფნების შექმნით, ახალი ენერგეტიკული პარტნიორობის ჩამოყალიბებითა თუ ინდუსტრიული პოლიტიკის გადახედვით, ქვეყანას მოუწევს თავისთვის ეკონომიკური ავტონომიის ხელახლა გახსნა. და ყოველივე ეს კლიმატური ომისა და გლობალური რეცესიის ფონზე. ტრამპი ფსონებს დებს ვარაუდზე, რომ ვარდნა იმდენად ძლიერი იქნება, კანადელები თვითონვე მოითხოვენ სწრაფი გადანყვეტილებების მიღებას საკუთარი მთავრობისგან. მაშინაც კი, თუ ეს გადანყვეტილებები თეთრი სახლისთვის დათმობაზე წასვლას ნიშნავს, მან იცის, რომ გამარჯვებისთვის ოტავას დაპყრობა საჭირო არ არის. ეს საკმარისი იქნება კანადელების დასარწმუნებლად, რომ წინააღმდეგობის განევა უფრო ძვირი ჯდება, ვიდრე დანებება. მაგრამ კანადელი ხალხი სხვაგვარად ფიქრობს. ბოლოდროინდელი გამოკითხვების თანახმად, ეკონომიკური ზარალის მიუხედავად, კანადელების უმეტესობა სუვერენიტეტის დაკარგვას სანქციებს ამჯობინებს. გამოკითხულთა 68%-ზე მეტი აცხადებს, რომ ისინი არასოდეს დაუჭერენ მხარს შეერთებულ შტატებთან რაიმე ფორმით გაერთიანებას.⁴⁴ ნაციონალიზმი იზრდება და კანადური იდენტობის განცდა ძლიერდება. სოციალურ მედიაში სულ უფრო აქტიური ხდება მოძრაობა, რომლის ფარგლებშიც მოქალაქეები აქვეყნებენ ვიდეორგოლებს, სადაც საკუთარი ქვეყნის კულტურულ, პოლიტიკურ და ისტორიულ დამოუკიდებლობაზე ამახვილებენ ყურადღებას. ედმონტონში ისტორიის მასწავლებელმა გამოაქვეყნა ვიდეო, რომელიც ვირუსივით გავრცელდა მთელ მსოფლიოში, სადაც იგი თვალცრემლიანი კითხულობდა სტრიქონებს კანადის კონსტიტუციიდან: „ჩვენ არა ვართ დანამატი სხვის იმპერიაში“. ვანკუ-

⁴³ Era of Close Ties with US 'Is Over': Canada PM Carney, <https://www.france24.com/en/live-news/20250327-era-of-close-ties-with-us-is-over-canada-pm-carney> [28.04.2025]

⁴⁴ იხ., Epstein K., Canadian PM Reveals Trump Brought up '51st State' During March Call, <https://www.bbc.com/news/articles/cn4j38gk8edo> [28.04.2025]

ვერში ახალგაზრდა მხატვრები ხატავენ გრაფიტს წარწერით: „ჩვენი ქვეყანა არ იყიდება“ და ა.შ.

ომი ყოველთვის გასროლით როდი იწყება. ზოგჯერ ის იწყება გაყვანილი მილებით, სიჩუმეში. ისტორიის იმ მხარეს, რომელიც ისედაც ბენზე ეკიდა. ტრამპს არ სჭირდებოდა ომის გამოცხადება. საკმარისი აღმოჩნდა ერთი ბრძანება, რამდენიმე სტრიქონი და საჭირო წონა ორ მოძმე ერს შორის ნდობის შესარყევად. ფოკუსირებულია რა წყლის საკითხთან დაკავშირებით არსებულ საგანგებო მდგომარეობაზე, იგი აცხადებს, რომ შეერთებული შტატების მომავალი დიდი ტბების წყალზეა დამოკიდებული და გამოსცა ბრძანება ამერიკის ტერიტორიაზე წყლის დაუყოვნებლივ გადაქაჩვასთან დაკავშირებით, კანადასთან ყოველგვარი კონსულტაციების, მოლაპარაკებებისა თუ ერთობლივი კვლევის გარეშე. მხოლოდ ღამით მომუშავე მანქანები, მიწები, რომლებიც მინისქვეშ ფესვებით ამოდიან, იჭრებიან ყველგან, შთანთქავენ და ანადგურებენ ირგვლივ ყველაფერს.

კანადის მხარემ შოკი მიიღო, პრესამ გაავრცელა კადრები, ეკოლოგებმა განგაში ატეხეს. მეცნიერები აცხადებენ, რომ აღნიშნული ქმედების შედეგები შესაძლოა შეუქცევადი იყოს, მაგრამ მოსმენა არავის სურს. კანადის პრემიერ-მინისტრი კარნი საჯაროდ გამოვიდა, ქვეყანას ყოველგვარი ორაზროვნების გარეშე მიმართა და აღნიშნულ ქმედებებს აგრესიის აქტი უწოდა. მან მოკავშირეები შეკრიბა. სავაჭრო შეთანხმებები გაყინა და დიდი ტბების წყლები სახელმწიფოს პირდაპირი დაცვის ქვეშ არსებულ სტრატეგიულ აქტივად გამოაცხადა. კანადა თავდაცვის მდგომარეობაში გადავიდა. ქუჩაში გამოსულმა მოსახლეობამ ტრამპის ქმედებებს რისხვითა და სიამაყით უპასუხა.

ვანკუვერში მეთევზეებმა პორტები გადაკეტეს, მონრეალში კი სტუდენტებმა მოედნები დაიკავეს ბანერებით: „ჩვენ არ დავუშვებთ, რომ გამოგვწოვონ ჩვენი საკუთრება“. კალგარიში ფერმერებმა ალიანსი შექმნეს: „არც ერთი მარცვალი, არც ერთი ლიტრი, არც ერთი პროდუქტი საზღვრის მიღმა, ვიდრე წყლის გადაქაჩვა არ შეჩერდება“. მკვიდრი მოსახლეობა გამოდიოდა ლოზუნგებით: „ამ წყალს აქვს სული და ჩვენ დავიცავთ მას“.⁴⁵ ვიდრე კანადა წინააღმდეგობის მოძრაობაში გაერთიანდა, ტრამპმა დაცინვით განაცხადა: „ამერიკას სჭირდება წყალი. კანადას ის ჭარბად აქვს. ეს არის სალი აზრი“.⁴⁶ მაგრამ სწორედ საღ აზრს მოკლებულია ეს განაცხადი. რამდენიმე დღეში შედეგები აშკარა გახდა – ტბებში წყლის დონე და-

⁴⁵ Scarpaleggia F., Opinion: No, Mr. Trump, You Can't Have Canada's Water, <https://www.montrealgazette.com/opinion/article764058.html> [28.04.2025]

⁴⁶ Willson G., Tramp's Aggressive Water Statement Riles, Unites Canadians, <https://www.greatlakesnow.org/2025/01/trumps-aggressive-water-statement-riles-unites-canadians/> [28.04.2025]

ეცა. მონყვლად ადგილებში თევზი გაქრა, იქ, სადაც ადრე უხვად იყო. სანაპირო ქალაქებში ტურიზმი ჩავარდა. შემდეგ კი ყველაზე უარესი შედეგიც დადგა, რაც შესაძლოა მომხდარიყო – დაბრუნდნენ ტოქსიკური წყალმცენარეები, რომლებმაც ერთხელ უკვე მოწამლეს ერის ტბა. ისინი მწვანე წყლებივით გავრცელდნენ ადრე კრისტალურად სუფთა წყლებზე. ექვსი წლის ბავშვი მძიმედ დაავადდა მდინარეში ბანაობის შემდეგ. მისმა დედამ ვიდეო ჩანერა, სადაც თვალცრემლიანი ამბობდა: „მას უბრალოდ თამაში სურდა. ახლა კი საავადმყოფოშია, რადგან ვილაცამ გადაწყვიტა, რომ მისი წყურვილი ჩვენს ცხოვრებაზე მნიშვნელოვანია“. ვიდეომ მთელი მსოფლიო მოიარა და მასთან ერთად იმის გაცნობიერებამ, რომ ეს უბრალოდ ტექნიკურ საკითხებთან დაკავშირებული კამათი კი არა, თავდასხმაა არა მხოლოდ კანადაზე, არამედ პრინციპებზე, წონასწორობაზე, სახელმწიფოთა შორის ცივილიზაციის ნარჩენებზე.

შეერთებულ შტატებში ჩნდება ბზარები. გარემოსდამცველებმა დაიწყეს ბუნტი. გუბერნატორები გამობენ გეგმას. უნივერსიტეტები წყვეტენ კავშირს ფედერალურ მთავრობასთან. ხოლო ამერიკელი ინდიელები კანადის მხარეს დროშებს აფრიალებენ: „წყალი წმინდაა – მაშინაც კი, თუ ეს დაგავეწყდათ“. გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია საგანგებო სხდომას მართავს. საერთაშორისო სასამართლო ოფიციალურ გამოძიებას იწყებს. ბაზრები რეაგირებენ ისე, როგორც ყოველთვის – შიშით, აქციები – ეცემა, ინვესტიციები – ორთქლდება. ორმხრივი ხელშეკრულებების მქონე კომპანიები პანიკაში არიან. ისინი იცავენ აქტივებს. ხოლო შეერთებული შტატების სტაბილურობისადმი ნდობა ისე შეირყა, როგორც არასდროს ბოლო ათწლეულების განმავლობაში. კანადამ კი, პირიქით, ქიურგული სიზუსტით იმოქმედა. გადაამისამართა ექსპორტი, დადო გარიგებები ევროპასა და აზიასთან, გადალიერა საკუთარი ენერგეტიკული მატრიცა და დაიწყო წყლის დაცვის ეროვნული პროგრამა არა მხოლოდ შეერთებული შტატების, არამედ ნებისმიერი მომავალი საფრთხის წინააღმდეგ.

VIII. დასკვნა

საკითხის ანალიზი ცხადყოფს, რომ კანადას არ გააჩნია რესურსები შეერთებული შტატებისთვის სამხედრო წინააღმდეგობის გასანევადად, მაგრამ დიპლომატიური ბერკეტებით ცდილობს პროტესტის გამოხატვასა და მხარდაჭერას ითხოვს. წყლის გადაქაჩვასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილების შეჩერება თითქმის შეუძლებელია და სწორედ აქ იჩენს თავს ძალაუფლების ვაკუუმი და ყველაზე საშიში დაძაბულობა. განვითარებული მოვლენები გვიჩვენებს,

რომ ხელისუფლების შეზღუდული მოქმედების პირობებში ხალხი მზადაა წინააღმდეგობის გასაწევად. ახალი პრემიერი, აცნობიერებს რა შექმნილ ვითარებას, გამოსავალს ეძებს და ყველაფერს აკეთებს ევროპელ ლიდერთან სასწრაფო შეხვედრებით დაწყებული, დიდ ბრიტანეთთან და ევროკავშირთან სავაჭრო შეთანხმებების დაჩქარების, ენერგეტიკითა თუ სურსათით უზრუნველყოფის სტიმულირების ჩათვლით. კვლევისას გამოიკვეთა, რომ კანადის ხელისუფლება უკვე მუშაობს მისი ეკონომიკის სტრატეგიული სექტორების დეამერიკანიზაციის საგანგებო გეგმაზე.

შესაძლოა შეერთებულ შტატებს დიდი ფასის გადახდა მოუწიოს კანადის მიმართ განხორციელებული ქმედებების გამო, რასაც ადასტურებს კანადის ახალი პრემიერ-მინისტრის, მაკ კარნის განცხადება „შერთებულ შტატებთან ღრმა ინტეგრაციის ერის დასრულებასთან“ დაკავშირებით. კვლევამ დაგვანახა, რომ კანადა იწყებს ახალი სავაჭრო დერეფნების შექმნას, ენერგეტიკული პარტნიორობის ჩამოყალიბებასა და აქტიურ ფაზაშია ინდუსტრიული პოლიტიკის გადახედვის პროცესი. იზრდება ნაციონალური განწყობები, სულ უფრო მეტი ადამიანი თანხმდება შეერთებულ შტატებზე დამოკიდებულებისგან თავის დაღწევის აუცილებლობაზე და ქმედით ნაბიჯებსაც დგამს აღნიშნული მიმართულებით (აძლიერებს კავშირებს ევროპასთან, აზიასთან თუ ალტერნატიულ ბლოკებთან).

აღმოჩნდა რა ახალი რეალობის წინაშე, კანადა, რომელიც წლების განმავლობაში შეერთებულ შტატებს თავის მთავარ პარტნიორად მიიჩნევდა, მოქმედებაზე გადავიდა. მაგრამ როგორ შეეძლო შეერთებულ შტატებზე გაცილებით ნაკლებ გავლენიან ქვეყანას მსოფლიოს უდიდეს ეკონომიკას დაპირისპირებოდა? პასუხიც მალე გამოჩნდა და კონტრშეტევისთვის ნავთობი გამოიყენა. მან დაიწყო ნავთობის ექსპორტის შემცირება შეერთებულ შტატებში და ახალი მომხმარებლის ძიებას შეუდგა. ეს იყო პასუხი აშშ-ის ქმედებებზე, რამაც უბიძგა ასე მოქცეულიყო, რითაც მძიმე დარტყმა მიაყენა ამერიკას, რამდენადაც ეს უკანასკნელი სწორედ კანადური ნავთობით მარაგდება. და რაც ყველაზე მთავარია, ნავთობის მიწოდებასთან დაკავშირებით შეთანხმება დადო ჩინეთთან, რომელიც მრავალი წელია აშშ-სთან სავაჭრო ომშია. ჩინეთმა, კანადასა და შეერთებულ შტატებს შორის ურთიერთობებში შექმნილ კრიზისში კარგი შესაძლებლობა დაინახა და ვითარება თავის სასარგებლოდ გამოიყენა. ასე, კანადური ნავთობის პირველმა ბარელმა ჩინეთში დაიწყო დენა. შედეგად, შეერთებულ შტატებში კანადურ ნავთობზე დამოკიდებული ნავთობგადამამუშავებელი ქარხნები მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ და იძულებულნი გახდნენ უფრო ძვირიანი და ნაკლებად სანდო მომწოდებლებისთვის მიემართათ.

შეერთებულ შტატებს სურდა კანადაზე ზენოლის მოხდენა, თუმცა, საბოლოო ჯამში, დაკარგა ნავთობის ერთ-ერთი უდიდესი მიმწოდებელი, რაც ცალკე განხილვის საკითხია და აქ არ შეეხებოდა. ერთი რამ ნათელია: ვიდრე ტრამპი ცდილობდა ძალის ნარატივის შენარჩუნებას, კანადამ აჩვენა, რომ ძალა ხმამაღალი ძახილი არ არის. მას ტრამპის ქმედებებზე იარაღით არ უპასუხია, არამედ პრინციპებით, დიპლომატიით, ეროვნული ერთიანობითა და ყველაზე ძლიერი გაკვეთილით უპასუხა, რითაც დაანახა, რომ ყველაზე მთავარია ფეხზე დგომა მაშინაც კი, როდესაც ირგვლივ ყველა შენს დაჩოქებას ცდილობს. ამჟამად საქმე საერთაშორისო ინსტანციებში განიხილება, მაგრამ ერთი რამ უკვე ცხადია: კანადა არასოდეს იქნება კოლონია, რეზერვი ან რესურსი სხვების საგანგებო ვითარების დროს. მან კიდევ ერთხელ თაღნათლივ დაგვანახა, რომ არ არსებობს ნამდვილი სუვერენიტეტი გამბედაობის გარეშე და რომ ყველაზე მშვიდობიან ერებსაც აქვთ საკუთარი საზღვრები.

გამოყენებული ლიტერატურა

- Barlow M., *Whose Water Is It, Anyway?: Taking Water Protection into Public Hands*, ECW Press, 2019
- Mcglinchey S., Walters R., Scheinpflug Chr., *International Relations Theory, E-International Relations*, Bristol, 2017
- Rose G., *Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy*, *World Politics*, Vol. 51, No. 1, 1998
- Karkkainen B.C., *The Great Lakes Water Resources Compact and Agreement: Transboundary Normativity without International Law*, *William Mitchell Law Review*, Vol. 39, No. 3, 2013
- Lemarquand, D., *Preconditions to cooperation in Canada–United States Boundary Waters*, *Natural Resources Journal*, Vol. 26, No. 2, 1986
- Lemarquand, D., *The International Joint Commission and Changing Canada – United States boundary Relations*, *Natural Resources Journal*, Vol. 33, No. 1, 1993
- Marshall B., *Facts & Figures, The State of Canada’s Mining Industry*, *The Mining Association of Canada (MAC)*, 2020
- McKittrick R., Aliakbari E., Stedman A., *Evaluating the State of Fresh Water in Canada*, *Fraser Institute*, 2018
- Yoskowitz D.W., *U.S./Canadian Boundary Waters Treaty and the Great Lakes Water Quality Agreement*, 2005, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/047147844X.wl106>

Ketevan Meskhidze*

US-CANADA STANDOFF: POLITICAL GAME WITH THE GREAT LAKES AS THE FIRST SHOT AT THE BEGINNING OF A SILENT WAR

Abstract

Perhaps no one imagined that the greatest threat to Canada might come not from missile strikes, but from pipelines; not from tanks, but from water. No drones or armored vehicles crossed the border. What emerged was something subtler, and perhaps more dangerous: an idea. Initially voiced as a provocation, even in jest, it gradually took shape and acquired increasing political weight.

When Trump declared that Canada should become the 51st state of the United States, the world laughed. Yet he continued to repeat the claim. What first appeared to be the ravings of a single individual gradually assumed the character of state strategy: war without a formal declaration of war. This is not a conventional conflict. There have been no military offensives and no official declarations. What is unfolding between the United States and Canada is something deeper and more unsettling: a quiet dismantling of one of the most durable alliances in the Northern Hemisphere. At its core lies competition over resources, for every empire eventually seeks what it lacks. Few could have imagined that the target would be Canada – a country associated with forests, hockey, and peace, and long regarded as the United States' most reliable, stable, and predictable ally to the north.

This article examines the ongoing conflict between the United States and Canada, which is becoming increasingly acute and politically consequential. It focuses on disputes over water resources that may lead to ecological crisis. Particular emphasis is placed on the United States' projection of power and Canada's response, including political protest, diplomatic scandal, and the broader reality that, after decades of restrained diplomacy, institutional peace, treaty-based relations, and faith in the international order, Canada now finds itself confronting an existential threat.

Keywords: Canada, Freshwater, Great Lakes Agreement, Tariffs, Ecological Collapse, Pipelines, Sovereignty.

* Associate Professor at David Aghmashenebeli National Defense Academy of Georgia, <https://orcid.org/0009-0000-0640-2914>